

Eiropas Savienības
Padome

Briselē, 2023. gada 9. oktobrī
(OR. en)

13517/23

SOC 647
ANTIDISCRIM 168
GENDER 187
JAI 1231
FREMP 265
COHOM 195
EDUC 374

DARBA REZULTĀTI

Sūtītājs:	Padomes Ģenerālsēkretariāts
Saņēmējs:	delegācijas
Iepri. dok. Nr.:	13167/23
Temats:	Padomes secinājumi par pasākumiem, ar ko romiem nodrošina līdztiesīgu piekļuvi atbilstošiem mājokļiem bez segregācijas un risina nošķirto apmetņu jautājumu

Pielikumā ir pievienoti Padomes secinājumi par minēto tematu, kurus *EPSCO* padome apstiprināja 2023. gada 9. oktobra sanāksmē.

Pasākumi, ar ko romiem¹ nodrošina līdztiesīgu piekļuvi atbilstošiem mājokļiem bez segregācijas un risina nošķirto apmetņu jautājumu ²

Padomes secinājumi

ATGĀDINOT, KA:

1. Saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 10. pantu, nosakot un īstenojot savu politiku un darbības, Savienība tiecas apkarot diskrimināciju dzimuma, rases vai etniskās piederības, reliģijas vai pārliecības, invaliditātes, vecuma vai dzimumorientācijas dēļ.
2. Saskaņā ar Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 21. panta 1. punktu ir aizliegta jebkāda veida diskriminācija, tostarp diskriminācija dzimuma, rases, ādas krāsas, etniskās vai sociālās izcelsmes, ģenētisko īpatnību, valodas, reliģijas vai pārliecības, politisko vai jebkuru citu uzskatu dēļ, diskriminācija saistībā ar piederību pie nacionālās minoritātes, diskriminācija īpašuma, izcelsmes, invaliditātes, vecuma vai dzimumorientācijas dēļ.

ATGĀDINOT:

3. Padomes Direktīvu 2000/43/EK, kura nosaka sistēmu, lai apkarotu diskrimināciju rasu vai etniskas izcelsmes dēļ ar nolūku Eiropas Savienībā nodrošināt vienlīdzīgu attieksmi šādās jomās: nodarbinātība, izglītība, sociālā aizsardzība (tostarp sociālās nodrošināšanas un veselības aprūpes jomā), sociālās priekšrocības un piekļuve precēm un pakalpojumiem, tostarp mājokļiem.

¹ Ņemot vērā romu kopienu daudzveidību, vārds “romi” tiek lietots kā visaptverošs termins, kas aptver dažādas romu izcelsmes grupas, piemēram, romus, sintus, kalus, čigānus, romanišelus un bojašus/rudarus. Tas aptver arī tādas grupas kā aškali, ēģiptieši, austrumu grupas (tostarp domi, lomi, romi un abdali), kā arī klejotājus, tostarp etniskos *Travellers*, jenišus vai tos, ko apzīmē ar administratīvo terminu “*Gens du voyage*”, kā arī cilvēkus, kas sevi identificē kā čigānus, nenoliedzot šo grupu īpašās iezīmes.

² Šajos Padomes secinājumos “nošķirtas apmetnes” ir neformāla un stabila rakstura grausti un dzīvošanai nepiemēroti mājokļi, kuri ir fiziski, funkcionāli un/vai sociāli izolēti un kuru objektīvie apstākļi, kas saistīti ar mājokli, nabadzību un piekļuvi tiesībām un sabiedriskajiem pakalpojumiem, ir ievērojami sliktāki nekā pārējiem iedzīvotājiem.

4. Padomes Pamatlēmumu 2008/913/TI par krimināltiesību izmantošanu cīņā pret noteiktiem rasisma un ksenofobijas veidiem un izpausmēm ³, kurā noteikts, ka rasisms un ksenofobija tieši pārkāpj brīvības, demokrātijas, cilvēktiesību, pamatbrīvību ievērošanas un tiesiskuma principus, kuri ir Eiropas Savienības pamatā un kuri ir kopēji dalībvalstīm.
5. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2020/2184 par dzeramā ūdens kvalitāti, kurā noteikts, ka visas dalībvalstis veic vajadzīgos pasākumus, lai uzlabotu vai saglabātu piekļuvi dzeramajam ūdenim visiem, jo īpaši neaizsargātām un marginalizētām grupām.
6. Ieteikumu par romu līdztiesību, iekļaušanu un līdzdalību (2021. gads), kurā Padome mudināja dalībvalstis pastiprināt centienus uzlabot romu sociālo un ekonomisko integrāciju.
7. Eiropas sociālo tiesību pīlāru un Komisijas iesniegto “Eiropas sociālo tiesību pīlāra rīcības plānu”. Konkrētāk, pīlāra 19. princips attiecas uz mājokli un palīdzību bezpajumtniekiem un paredz, ka ikvienam, kam nepieciešams, sniedz piekļuvi labas kvalitātes sociālajam mājoklim vai kvalitatīvu palīdzību mājokļa nodrošināšanā, ka sociāli neaizsargātām personām ir tiesības uz atbilstošu palīdzību un aizsardzību pret piespiedu izlikšanu no mājokļa, un ka bezpajumtniekiem sniedz atbilstošu pajumti un pakalpojumus nolūkā veicināt viņu sociālo iekļautību. Pīlāra 20. princips attiecas uz piekļuvi pamatpakalpojumiem un norāda, ka ikvienam ir tiesības uz piekļuvi labas kvalitātes pamatpakalpojumiem, tostarp ūdensapgādes, sanitārijas, energoapgādes, transporta, finanšu pakalpojumiem un digitālajiem sakariem, un paredz, ka tiem cilvēkiem, kuriem nepieciešams, nodrošina atbalstu piekļuvei šādiem pakalpojumiem.

³ OV L 328, 6.12.2008., 55. lpp.

8. Eiropas Parlamenta rezolūcijas par romiem ⁴, tostarp jo īpaši tā rezolūciju par apmetnēs dzīvojošu romu stāvokli ES (2022).
9. Komisijas paziņojumu “Savienība, kurā valda līdztiesība: ES rasisma apkarošanas rīcības plāns 2020.–2025. gadam”.
10. Komisijas paziņojumu “Savienība, kurā valda līdztiesība: ES romu līdztiesības, iekļaušanas un līdzdalības stratēģiskais satvars” un jo īpaši tā 7. pamatmērķi: “palielināt efektīvu līdztiesīgu piekļuvi atbilstošiem mājokļiem bez segregācijas un pamatpakalpojumiem”.
11. Komisijas paziņojumu “Savienība, kurā valda līdztiesība: Dzimumu līdztiesības stratēģija 2020.–2025. gadam”, kurā norādīts, ka sievietes var saskarties ar “diskrimināciju vairāku personisku iezīmju dēļ”. Romu sievietes jo īpaši var saskarties ar diskrimināciju dzimuma, kā arī rases vai etniskās izcelsmes dēļ.
12. Lisabonas deklarāciju par Eiropas platformu bezpajumtniecības apkarošanai, kuru 2021. gada 21. jūnijā parakstīja ES iestāžu, dalībvalstu, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas, Eiropas Reģionu komitejas un pilsoniskās sabiedrības pārstāvji un kas veicina rīcībpolitikas, kuru pamatā ir uz personu vērsta, uz mājokli orientēta un integrēta pieeja.
13. Eiropas Padomes tiesisko regulējumu minoritāšu aizsardzībai un Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūru, jo īpaši attiecībā uz acīmredzami diskriminējošu romu segregācijas praksi.
14. Apvienoto Nāciju Organizācijas Ilgtspējīgas attīstības programmu 2030. gadam un jo īpaši ilgtspējīgas attīstības mērķus (IAM) Nr. 1 (“Nabadzības izskaušana”), Nr. 10 (“Mazināta nevienlīdzība”) un Nr. 11 (“Ilgtspējīgas pilsētas un kopienas”).

⁴ OV C 199 E, 7.7.2012., 112. lpp., OV C 468, 15.12.2016., 36. lpp., OV C 449, 23.12.2020., 2. lpp., un OV C 385, 22.9.2021, 104. lpp.

ATZĪSTOT, KA:

15. Nabadzība un sociālā atstumtība, kā arī citi faktori, piemēram, nozīmīgu politikas pasākumu vai ieguldījumu trūkums, sociālo mājokļu ierobežotā pieejamība un sliktā kvalitāte, diskriminācija mājokļu tirgū un segregācija, ir pamatā tam, ka vairākās dalībvalstīs atšķirības attiecībā uz piekļuvi mājokļiem starp neaizsargātās situācijās esošām grupām, tostarp romiem, un pārējiem iedzīvotājiem pēdējos gados praktiski nav mainījušās.
16. Saskaņā ar jaunāko Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūras (*FRA*) pētījumu, kas bija vērsts uz desmit Eiropas valstīm, 52 % romu mājsaimniecību ir slikti sadzīves apstākļi salīdzinājumā ar 17 % pārējo ES iedzīvotāju mājsaimniecību. 82 % romu dzīvo pārapdzīvotās mājsaimniecībās un 22 % dzīvo mājokļos bez tekoša ūdens salīdzinājumā pārējo sabiedrību, kur šis rādītājs ir 1,5 %. Meklējot mājokli, 24 % ir saskārušies ar diskrimināciju pret romiem.⁵ Iepriekšējā *FRA* apsekojumā, kas 2019. gadā tika veikts vēl sešās dalībvalstīs⁶, tika konstatētas līdzīgas atšķirības attiecībā uz romu un iedzīvotāju, kuri nav romi, sadzīves apstākļiem.
17. Datus apkopo valstu kontekstā atbilstīgi valsts konstitucionālajām un tiesību aktu prasībām, kā arī politiskiem un ētiskiem apsvērumiem, lai analizētu valsts politiku, kas risina dažādu veidu diskrimināciju un citas problēmas, kas skar romus, tostarp atstumtību mājokļu jomā. Tomēr šādi dati ne vienmēr ir pietiekami labi noteikti un ne vienmēr pilnīgi atspoguļo pašreizējo situāciju dažādās dalībvalstīs.

⁵ FRA, *Roma in 10 European Countries* (Romi desmit Eiropas valstīs) (2022. gads). (Šis ziņojums aptver šādas dalībvalstis: Bulgārija, Čehija, Grieķija, Horvātija, Itālija, Portugāle, Rumānija, Slovākija, Spānija un Ungārija).

⁶ [*FRA, Roma and Travellers in six countries \(Romi un klejotāji sešās valstīs\) \(2020. gads\)*](#). (Šis ziņojums aptver šādas dalībvalstis: Beļģija, Francija, Īrija, Nīderlande un Zviedrija, kā arī bijušo dalībvalsti Apvienoto Karalisti).

18. ES vērtības var dominēt tikai sabiedrībā, kurā tiek respektēta daudzveidība, plurālisms, nediskriminācija, iecietība, taisnīgums, solidaritāte un dzimumu līdztiesība, un dalībvalstīm būtu jāgarantē šīs vērtības visiem cilvēkiem, tostarp romiem.
19. Romu pilnīga un aktīva līdzdalība un iekļaušana sabiedrībā un diskriminācijas apkarošanas pasākumi ievērojami mazina problēmas, kas saistītas ar viņu situāciju mājokļu jomā, tostarp problēmas, kas izriet no pārējo iedzīvotāju aizspriedumiem. Šajā ziņā viena no galvenajām prioritātēm ir nodrošināt vienlīdzīgu un efektīvu piekļuvi nodarbinātībai un vispārējiem pakalpojumiem, piemēram, izglītībai un apmācībai, sociālajai aizsardzībai un veselības aprūpei.
20. Antičigānisms ir neparasti plaši izplatīts rasisma veids, kura rašanās ir saistīta ar to, kā sabiedrības vairākums uztver personas, kas tiek uzskatītas par “čigāniem”, un kā pret tām izturas vēsturiskajā “citādošanas” procesā, kura pamatā ir stereotipi un negatīva attieksme, kas dažkārt var būt netīša vai neapzināta. Visas Eiropas Savienības dalībvalstis ir atzinušas antičigānismu par šķērsli iekļaušanai un tādējādi arī to, cik būtiski ir to novērst.⁷
21. Daudzējādie diskriminācijas veidi saasina antičigānismu, proti, persona var tikt diskriminēta rases vai etniskās izcelsmes dēļ un vienlaikus dzimuma, reliģijas vai pārliecības, invaliditātes, vecuma vai seksuālās orientācijas dēļ.
22. Romu kopienu segregāciju dažkārt saasina tāda parādība kā “ģentifikācija”, kas var likt personām un ģimenēm ar zemiem ienākumiem atstāt apgabalus, kuros pieaug īpašumu vērtība.

⁷ Padomes Ieteikums par romu līdztiesību, iekļaušanu un līdzdalību (2021. gads), 2. punkts.

ŅEMOT VĒRĀ, KA:

23. Vairākiem romiem ir grūtības piekļūt atbilstošam mājoklim tādu iemeslu dēļ kā sociālā un ekonomiskā neaizsargātība vai diskriminācija attiecībā uz piekļuvi mājokļiem, kas daudzus šīs kopienas locekļus nolemj dzīvei nošķirtās apmetnēs dzīvošanai nepiemērotos mājokļos. Mājokļu kvalitātei ir būtiska tieša ietekme uz romu, jo īpaši bērnu, dzīves apstākļiem, iespējām dzīvēt, piekļuvi izglītībai un dzimumu līdztiesību. Vienlīdzīga piekļuve atbilstošam mājoklim ir priekšnoteikums pamattiesību pilnīgai izmantošanai, kā arī cilvēka cienīgai dzīvei. Īstenojot uz romiem vērstas rīcībpolitikas mājokļu jomā, ir jāievēro attiecīgais cilvēktiesību regulējums.
24. Šķēršļi, ar kuriem romi bieži saskaras, cenšoties piekļūt atbilstošam mājoklim, pastiprina no paaudzes paaudzē mantoto nabadzības un cilvēktiesību pārkāpumu apburto loku. Tas ierobežo paredzamo mūža ilgumu un kavē sociālo kohēziju.
25. Neraugoties uz spēkā esošajiem politiskajiem, finanšu un juridiskajiem instrumentiem un jau īstenotajiem centieniem novērst ar mājokļiem saistīto nevienlīdzību un sliktos sadzīves apstākļus, ar ko saskaras romi, vairākās dalībvalstīs joprojām pastāv nevienlīdzība attiecībā uz romu piekļuvi mājokļiem. Tāpēc ir svarīgi šo nevienlīdzību novērst un romu kopienām nodrošināt piekļuvi atbilstošiem mājokļiem.
26. ES finanšu instrumenti kopā ar valstu, reģionālajiem un vietējiem finansējuma avotiem būtu attiecīgi jāizmanto, lai Eiropas Savienībā uzlabotu mājokļu apstākļus un atbalstītu no diskriminācijas vai nabadzības un sociālās atstumtības izrietošās mājokļu segregācijas izskaušanu. Lai sasniegtu šos mērķus, ir svarīgi uzsākt un īstenot programmas, kas vērstas uz neatbilstošu mājokļu jautājuma risināšanu un uz citām sociālām un ekonomiskām problēmām, ar kurām saskaras romi.
27. Lai sasniegtu efektīvus rezultātus, dažādām ieinteresētajām personām, no kurām katra sniedz ieguldījumu savā kompetences jomā, attiecīgā gadījumā ir cieši jāsadarbojas, jo īpaši vietējā līmenī.

28. Ir svarīgi nodrošināt apspriešanos ar romu kopienu locekļiem un romiem labvēlīgu pilsonisko sabiedrību un viņu iesaistīšanos visu to politikas virzienu izstrādē un īstenošanā, kuru konkrētais mērķis ir apkarot pret romiem vērsto mājokļu segregāciju un diskrimināciju.
29. Starpvalstu sadarbība un savstarpēja mācīšanās ir būtiska, lai izskaustu pret romiem vērsto mājokļu segregāciju, tostarp, lai uzlabotu mājokļu apstākļus nomadu romiem dalībvalstīs, kurās ir šādas kopienas, kā arī ES robežās mobiliem romiem, kuri izmanto sezonālas vai īstermiņa nodarbinātības iespējas.
30. Šā secinājumu kopuma pamatā ir Eiropadomes, Padomes, Eiropas Parlamenta un Komisijas līdzšinējais darbs un politiskās apņemšanās, kā arī citu attiecīgu ieinteresēto personu darbs, tostarp pielikumā uzskaitītie dokumenti.

EIROPAS SAVIENĪBAS PADOME

AICINA DALĪBVALSTIS atbilstoši savai kompetencei un apstākļiem:

31. Saskaņā ar savu attiecīgo valsts stratēģiju romu jautājumos veikt konkrētus pasākumus, lai uzlabotu romu mājokļu situāciju un izskaustu mājokļu segregāciju vietās, kur ir nošķirtās romu apmetnes. Šim nolūkam ir pieejami dažādi finanšu instrumenti, tostarp ESF+, ERAF un lauku attīstības programmas valsts un reģionālajā līmenī, kā arī instrumenti un iniciatīvas *NextGenerationEU* un *InvestEU* ietvaros. Ir svarīgi nodrošināt efektīvu papildināmību dažādu finansējuma avotu izmantošanā.

32. Atvēlēt pietiekamus finanšu resursus, lai nepieciešamības gadījumā izveidotu, uzturētu vai uzlabotu infrastruktūru mazāk attīstītos rajonos attiecībā uz tādiem pamatpakalpojumiem kā transports, ūdens un sanitārija, kanalizācijas sistēmas, digitālie tīkli un piekļuve tādiem publiskiem un privātiem pakalpojumiem kā atkritumu savākšana, veselības centri, skolas, apgaismojums, elektroenerģija, gāze un sakaru tīkli, tostarp telefona un interneta savienojumi, vienlaikus apsverot inovatīvu, digitālu un zaļu tehnoloģiju izmantošanu. Visi ieviešanas pasākumi būtu jāpapildina ar aktīviem segregācijas novēršanas pasākumiem.
33. Gadījumos, kad romi saskaras ar grūtībām, cenšoties gūt labumu no vispārējās rīcībpolitikas mājokļu jomā, īstenot mājokļu iniciatīvas attiecībā uz neaizsargātām romu kopienām, kā arī citām neaizsargātām kopienām, un romu integrācijas valsts stratēģijās iekļaut aizsardzības pasākumus un iekļaušanas kritērijus.
34. Attiecīgajiem mājokļu pakalpojumu un citu nozaru, piemēram, sociālo pakalpojumu, izglītības, nodarbinātības un veselības aprūpes pakalpojumu, kā arī vietējo pārvaldes iestāžu darbiniekiem sniegt informāciju un apmācību par vienlīdzīgu attieksmi un antičigānisma un diskriminācijas apkarošanu.
35. Nodrošināt trūcīgās apmetnēs dzīvojošo ģimeņu līdzdalību lēmumu pieņemšanas procesos. Turpināt šo darbu ciešā sadarbībā ar Eiropas romu pilsonisko sabiedrību un vienlaikus nodrošināt romu līdzdalību lēmumu pieņemšanā visos pārvaldes un valdības līmeņos, pamatojoties uz vienlīdzīgu attieksmi, īpašu uzmanību veltot tam, cik svarīgi politikas veidošanā ir iesaistīt romu jauniešus un romu sievietes.
36. Apzināt pieejamos ES, valstu, reģionālos un vietējos finanšu resursus, lai atbalstītu tādas mājokļu segregācijas izskaušanu, kas ietekmē romus.

AICINA KOMISIJU UN DALĪBVALSTIS ciešā sadarbībā un ievērojot savu attiecīgo kompetenci un valsts apstākļus:

37. Turpināt izmantot ES stratēģiskā satvara romu jautājumos rādītāju kopumu ⁸ un censties sasniegt satvarā noteiktos ES līmeņa mērķrādītājus, tostarp attiecīgā gadījumā ietverot kvantitatīvus un/vai kvalitatīvus mērķus savos valsts stratēģiskajos satvaros romu jautājumos. Rādītājus cita starpā var sadalīt pēc dzimuma, vecuma un atkarības vai invaliditātes statusa, un tie būtu jādefinē sadarbībā ar attiecīgajiem aktoriem, tostarp romu pārstāvjiem, lai palīdzētu sistemātiski uzraudzīt valsts stratēģisko satvaru romu jautājumos īstenošanu un tādas mājokļu segregācijas izskaušanu, kas ietekmē romus.
38. Atbalstīt un stiprināt romu pilsonisko sabiedrību tās piekļuvē ES valsts, reģionālajiem un vietējiem finanšu resursiem ar tādiem pašiem nosacījumiem kā citām ieinteresētajām personām, lai stiprinātu tās pārstāvības struktūras, kā arī tās spēju aktīvi iesaistīties lēmumu pieņemšanas procesos vienlīdzīgas attieksmes apstākļos, īpašu uzmanību pievēršot tam, cik svarīgi politikas veidošanā ir iesaistīt romu jauniešus un romu sievietes.
39. Saskaņā ar piemērojamiem noteikumiem nodrošināt, ka tiek efektīvi uzraudzītas izdevumu programmas un instrumenti, kuru mērķis ir veicināt romu kopienu segregācijas novēršanu.
40. Atbalstīt valsts kontaktpunktu romu jautājumos efektīvu darbību un to iesaisti politikas veidošanā visos līmeņos, tostarp attiecībā uz mājokļiem.

⁸ Sk. 38. punktu Padomes Ieteikumā par romu līdztiesību, iekļaušanu un līdzdalību (2021. gads) un 2. pielikumu Komisijas paziņojumam “Savienība, kurā valda līdztiesība: ES romu līdztiesības, iekļaušanas un līdzdalības stratēģiskais satvars” (2020. gads).

AICINA KOMISIJU:

41. Atbalstīt dalībvalstis to centienos risināt mājokļu segregācijas un sliktu sadzīves apstākļu problēmu, ja tāda pastāv, saskaņā ar Padomes ieteikumu par romu līdztiesību, iekļaušanu un līdzdalību (2021. gads) un, attiecīgā gadījumā ņemt vērā Eiropas Parlamenta rezolūciju par apmetnēs dzīvojošu romu stāvokli ES, kā arī 2020.–2030. gada ES romu līdztiesības, iekļaušanas un līdzdalības stratēģisko satvaru, tostarp ņemot vērā un pienācīgi atbalstot mājokļos un infrastruktūrā ieguldīto ES līdzekļu īstenošanu.
42. Veicināt konkrētas darbības, lai nodrošinātu romiem efektīvu un reālu piekļuvi mājokļiem bez segregācijas, pieņemot pieeju, kas atzīst, ka persona, iespējams, tiek diskriminēta rases vai etniskās izcelsmes dēļ un vienlaikus dzimuma, reliģijas vai pārliecības, invaliditātes, vecuma vai seksuālās orientācijas dēļ, un īpašu uzmanību pievēršot jauniešiem un bērniem, kā arī jebkāda veida vardarbības pret sievietēm un cilvēku tirdzniecības upuriem;
43. Veicināt starptautisku sadarbību un labas prakses apmaiņu starp dalībvalstīm.

Atsauces dokumenti

1. Eiropadome

Eiropadomes secinājumi (2011. gada 23. un 24. jūnijs) EUCO 23/1/11 REV 1, 13. lpp.

2. ES tiesību akti

Padomes Direktīva 2000/43/EK (2000. gada 29. jūnijs), ar ko ievieš vienādas attieksmes principu pret personām neatkarīgi no rasu vai etniskās piederības (OV L 180, 19.7.2000., 22. lpp.).

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2020/2184 (2020. gada 16. decembris) par dzeramā ūdens kvalitāti (OV L 435, 23.12.2020., 1. lpp.).

Padomes Pamatlēmums 2008/913/TI (2008. gada 28. novembris) par krimināltiesību izmantošanu cīņā pret noteiktiem rasisma un ksenofobijas veidiem un izpausmēm (OV L 328, 6.12.2008., 55. lpp.).

3. Padome

Ieteikums par romu līdztiesības iekļaušanu un līdzdalību (OV C 93, 19.3.2021., 1. lpp.).

4. Komisija

Paziņojums "Savienība, kurā valda līdztiesība: ES romu līdztiesības, iekļaušanas un līdzdalības stratēģiskais satvars" (COM(2020)620 final).

II pielikums Komisijas paziņojumam Eiropas Parlamentam un Padomei – rādītāju kopums.

Paziņojums "Savienība, kurā valda līdztiesība: dzimumu līdztiesības stratēģija 2020.–2025. gadam" (6678/20).

5. Eiropas Parlaments

Eiropas Parlamenta 2022. gada 5. oktobra rezolūcija par apmetnēs dzīvojošu romu stāvokli ES (2022/2662(RSP)).

6. Reģionu komiteja

Reģionu komitejas atzinums: Savienība, kurā valda līdztiesība: ES romu līdztiesības, iekļaušanas un līdzdalības stratēģiskais satvars, 2021.

7. Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūra (FRA)

Roma in Ten European Countries (Romi desmit Eiropas valstīs), 2022.

Roma and Travellers in six countries (Romi un klejotāji sešās valstīs), 2020.

8. Citi avoti

Lisabonas deklarācija par Eiropas platformu bezpajumtniecības apkarošanai (2021. gada 21. jūnijs).

Lieta “Oršuši un citi / Horvātija”, Eiropas Cilvēktiesību tiesa (ECHR).

Alvaro Hil-Roblesa (*Alvaro Gil-Robles*) kunga galīgais ziņojums par romu, sinti un klejotāju cilvēktiesību stāvokli Eiropā (2006. gada 15. februāris).

Starptautiskais pakts par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām, 26. pants.

Starptautiskā konvencija par jebkuras rasu diskriminācijas izskaušanu, 1. pants.

Konvencija par bērna tiesībām, 28. un 30. pants.

Deklarācija par to personu tiesībām, kuras pieder pie nacionālām vai etniskām, reliģiskām un lingvistiskām minoritātēm.

1960. gada 14. decembra Konvencija pret diskrimināciju izglītībā, 1. un 3. pants.

FEANTSA paziņojums “*The Housing Situation for Roma in the EU Remains Difficult*”.

9. Eiropas Padome

Ministru komitejas Ieteikums Nr. R (2000)4 dalībvalstīm par romu/čigānu bērnu izglītību Eiropā (pieņemts 2000. gada 3. februārī) un tā pielikums.

Ministru komitejas Ieteikums CM/Rec (2009)4 dalībvalstīm par romu un klejotāju bērnu izglītību Eiropā (pieņemts 2009. gada 17. jūnijā).

Eiropas Padomes Parlamentārās asamblejas Ieteikums Nr. 1203 (1993) par čigāniem Eiropā.

Eiropas Padomes Parlamentārās asamblejas Ieteikums Nr. 1557 (2002) par romu tiesisko situāciju Eiropā.